

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

אמור

(חלק יז — שיחה ג)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות

שבוע פרשת אמור (בכל העולם), זייג אייר, ה'תשפ"ב (א)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2022

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

אמור ג

א מצוה מיט דעם קציר פון דער שדה, וואָלט מען געקענט מיינען אַז מ'איז ניט מחוייב מקיים זיין אין דער שדה אויך די מצוות פון פאה ולקט.

לפ"ו דאַרף מען פאַרשטיין וואָס רש"י בפירושו ברענגט אַראָפּ די דרשה פון תו"כ, „אמר רבי אורדימס⁷ ברבי יוסי מה ראה הכתוב ליתנם באמצע הרגלים פסח ועצרת מכאן וראש השנה ויוהכ"פ וחג מכאן, ללמדך שכל הנותן לקח שכחה ופאה לעני כראוי מעלין עליו כאילו בנה בית המקדש והקריב עליו קרבנותיו בתוכו“.

איז ניט מובן – וואָס רש"י ברענגט אַלץ תירוץ אויף דער שאלה אַ דרשה (אין אגדה) פון תורת כהנים – פאַרוואָס איז ער ניט מפרש כפשוטו ע"ד ווי די תירוצים הנ"ל?

דאָס וואָס רש"י וויל ניט אָננעמען, בפשט"מ, דעם תירוץ פון רמב"ן (און פון אַ טייל פון די אַנדערע מפרשים) קען מען מסביר זיין ווייל⁸ לפי תירוץ זה האָט דער פסוק „ובקוצרכם וגו'“ געדאַרפט שטיין „בראש הפרשה“, גלייך

א. אין דער פרשת המועדות בפרשתנו נאָך דעם וואָס די תורה זאָגט אָן וועגן קרבנות און יו"ט פון שבועות, שטייט אין פסוק: „ובקוצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך בקוצרך ולקט קצירך לא תלקט גו'“. שטעלן זיך מפרשי התורה און זיינען מסביר דעם טעם וואָס די תורה זאָגט אָן וועגן די מצוות פון פאה ולקט ביי דעם ציוויי אויף מועדות:

(א) דער אבן עזרא זאָגט: וטעם להזיכיר ובקוצרכם את קציר ארצכם פעם שנית³ בעבור כי חג שבועות בכורי קציר חטים הזהיר שלא תשכח מה שצויתך לעשות בימים ההם.

(ב) דער רמב"ן איז מסביר: כי בקוצרכם את קציר ארצכם רמז לקציר הנוכח בראש הפרשה⁴ יאמר כי כשתבואו אל הארץ וקצרתם את העומר ראשית קצירכם לא תכלה פאת השדה ההוא לצורך העומר ולא תלקט הלקט לומר שלא תדחה המצוה ההיא את הלאוין האלה.

(ג) כעין זה זאָגן אַנדערע מפרשים⁵, אַז די תורה קומט באַוואַרענען אַז אויך די שדה וואָס מ'האָט פון איר געבראַכט דעם עומר, איז מחוייב אין פאה ולקט – וואָרום עס וואָלט געווען אַ סברא צו זאָגן, אַז היות מ'האָט די „ראשית קצירכם“ פון דער שדה – געבראַכט אַ קרבן לה', מ'האָט שוין מקיים געווען

(1) כג, כב.

(2) ועד"ז בחזקוני עה"פ. ולהעיר גם מרשב"ם עה"פ.

(3) קדושים יט, ט.

(4) כג, יו"ד.

(5) כלי יקר. אוה"ח. אברנבאל בטעם הב'.

(6) עה"פ.

(7) ברוב דפוסי חומש שלפנינו „אבדימי“ אבל בתו"כ „אורדימס“. וכ"ה בדפוסים אחרים דחומש. ועד"ז בדפוס ראשון ובכמה כתי"ר רש"י „אברדימס“. ולכאורה כצ"ל וה„בחור עזעזע“ בראותו שם בלתי רגיל „תיקן“ לשם ה„נכון“ ורגיל ומפורסם „אבדימי“ (ואין לומר להיפך – כי אין מסתבר כלל לומר שתיקן לשם בלתי רגיל וידוע). [ובסה"ד לא נמצא אבדימי ב"ר יוסי]. ובדפוס שני דרש"י וכמה כתי"ר רש"י „אבדימס“. וראה סה"ד סדר תו"א סוף אות וא"ו. וראה לקמן הערה 56.

(8) וכמ"ש בבאר מים חיים (לפרש"י) כאן.

(ב) ער איז מפרט ומאריך בהקושיא „פסח ועצרת מכאן ור"ה ויוהכ"פ וחג מכאן" און באַנוגנט זיך ניט מיטן זאָגן „מה ראה הכתוב ליתנם באמצע הרג-לים?"

(ג) אין פסוק ווערן דערמאָנט נאָר פאה און לקט — און רש"י איז מוסיף אויך „שכחה"¹¹.

[און אע"פ אַז דאָס איז דער לשון פון רבי אוורדימס אין תו"כ, איז אָבער דרך רש"י בפירושו (כמדובר כמ"פ) ניט אַראָפצוברענגען דעם גאַנצן לשון האַר-מור, ער ברענגט נאָר דעם טייל וואָס איז נוגע אין פשש"מ¹² (ובפרט אַז בנדוד זאָגט ניט רש"י בלשון „איתא בתו"כ" אָדער כיו"ב)

— מיינט עס אַז די אריכות המאמר איז נוגע (אויך) אין פשש"מ].

ג. די קשיא ווערט נאָך שטאַרקער — רש"י איז בלאה"כ משנה, ובכו"כ פרטים, פון דעם לשון ווי עס שטייט אין תו"כ:

(1) אין תו"כ איז דער לשון „ר"ה ויוהכ"פ מכאן" און רש"י איז מוסיף „וחג"¹³?

(2) אין תו"כ שטייט „לקט שכחה ופאה

נאָך דעם ציווי פון קצירת העומר. אָבער דער ביאור פון אבן עזרא איז לכאורה אַ ביאור פשוט ומספיק אין פשוטו של מקרא.

ב. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדים כמה דיוקים אין דעם פירוש רש"י:

רש"י שטעלט זיך אויף דעם וואָרט „ובקוצרכם"⁹ און איז מפרש: „חזר ושנה לעבור עליהם בשני לאוין", און דערנאָך איז ער ממשיך „אמר רבי אוורדימס כו", כנ"ל

איז ניט פאַרשטאַנדיק: ס'איז ידוע¹⁰ אַז בשעת רש"י זאָגט אַ צווייטן באַזונדערן פירוש אויף דעם זעלבן ענין אָדער וואָרט, שטעלט ער עס אין אַ באַזונדערן דיבור המתחיל —

פון דעם וואָס דאָ נעמט רש"י אַריין ביידע פירושים אין זעלבן ד"ה איז מובן, אַז זיי האָבן אַ שייכות צווישן זיך. ול-כאורה זיינען דאָס צוויי לגמרי באַזונדער-רע ענינים: „חזר ושנה לעבור עליהם בשני לאוין" האָט לכאורה קיין קשר ושייכות ניט מיטן מאמר פון רבי אוור-דימס, וואָס איז מסביר פאַרוואָס דאָס שטייט „באמצע הרגלים".

אויך פאָדערט זיך ביאור בדיוק כמה ענינים בפרש"י זה:

(א) דער דיוק הידוע, אַז רש"י ברענגט דעם מאמר בשם אומור נאָר דאָן ווען דערמיט קומט צו אַ הוספת ביאור אין דעם תוכן המאמר (נייטיג — פאַר אַ תלמיד ממולח).

(9) ואינו כותב „וגו", כי כוונתו לכל הפסוק, כדרכו בכ"מ.

(10) לדוגמא — בראשית פי' עה"ת „בראשית" וד"ה שני „בראשית ברא". בתחלת פרשתנו „בני אהרן" וד"ה שני „בני אהרן". ועוד.

(11) וכן משנה הסדר (כבתו"כ —) מהכתוב [שנאמר תחלה פאה (לא תכלה פאת שדך) ואח"כ לקט (ולקט קצירך)] וכותב „לקט שכחה ופאה".

(12) וכדמוכרח בנדוד"ד גופא, שלא הביא הסיום של דברי רבי אוורדימס שבתו"כ: וכל מי שאינו מוציא לקט שכחה ופאה ומעשר עני מעליו עליו כאילו ביהמ"ק קיים ואינו מקריב קרבנותיו לתוכו (אבל להעיר שגם בפס"ז כאן ליתא הסיום). וגם משמיט מעשר עני, כדלקמן בפנים.

(13) וכ"ה בדפוטי רש"י ורוב כת"י רש"י. אבל בדפוס שני ליתא. וגם בזה מסתבר לומר „שתוקן" להתאים לתו"כ, כבהערה הבאה.

פון דעם וואָס ער נעמט אָן דוקא די גירסא, איז מוכח אַז זי איז (מער) מתאים און מסתבר בפשט¹⁹.

ד. ווייטער איז רש"י מעתיק דעם וואָרט „תעזוב“ און איז מפרש „הנח לפניהם והם ילקטו ואין לך לסייע לאחד מהם“.

פרעגט¹⁹ מען אויף דעם: פאָרוואָס איז רש"י מפרש דעם וואָרט „תעזוב“ ערשט אין דער פרשה – און ניט פריער אין פ' קדושים, וואו עס שטייט (צום ערשטן מאָל) דער זעלבער לשון²⁰?

ה. ויש לומר הביאור בכל זה:

וואָס דער פסוק „ובקוצרכם וגו“ שטייט דאָ (אין פרשת המועדות בכלל, און ניט אין אַ מקום המיוחד פאָר די מצוות), איז לפי פשוט²¹ (דרך רש"י בפי') קיין קשיא ניט:

ע"ד הפשט קומט דאָס בהמשך צו די פריער געזאָגטע (בפרשה זו) מצוות, וואָס דער פסוק זאָגט אָן בקשר צו קצירת התבואה: ער הויבט אָן פריער²² „כי תבוא אל הארץ וגו' וקצרתם את

ומעשר עניי“ – און רש"י איז משמיר „מעשר עניי“¹⁴?

(3) אין תו"כ איז דער לשון „שכל מי שהוא מוציא כו“¹⁵, און רש"י זאָגט „שכל הנותן לקט כו' לעני כראוי“.

(4) אין תו"כ – „מעלין עליו כאילו ביהמ"ק קיים והוא מקריב קרבנותיו לתו"כ“ און אין רש"י: „מעלין עליו כאילו בנה¹⁶ ביהמ"ק והקריב עליו קרבנותיו בתוכו“¹⁷.

און אע"פ אַז ס'איז משמע אַז רש"י האָט געהאַט אַזאַ גירסא אין תו"כ בדברי רבי אורדמיס¹⁸, וויבאַלד אַז רש"י ברענגט דאָס בשמו, איז אָבער דאָס גופא דורש ביאור: פאָרוואָס האָט רש"י אויס-געקליבן דוקא די גירסא פון דברי רבי אורדמיס (ווי ער ברענגט זי), און ניט די גירסא הרגילה והנפוצה וואָס שטייט בתו"כ, לפנינו,

(14) כ"ה ברוב הדפוסים שלפנינו, ובדפוס שני רש"י. אבל בדפוס ראשון וכמה כת"י רש"י איתא ברש"י גם „מעשר עניי“ (כבת"כ). וכנראה שגם בזה „תיקון“ הבחור הועצער (או שנשתרבב) ע"פ התו"כ במקום לשון רש"י „לעני (כראוי) וכתב „מעשר עני כראוי“.

(15) וביל"ש כאן „שכל מי שמוניח“.

(16) כ"ה ברוב הדפוסים (כולל דפוס שני) וכת"י רש"י. בדפוס ראשון וכמה כת"י רש"י הוא כבת"כ. אבל גם בזה נראה ש„תיקון“ ע"פ התו"כ (כי באם הי' כתוב כבת"כ „קיים“ פשוט שלא יתקן לגירסא חדשה מלבו דלא כבת"כ – „בנה“). (17) אולי י"ל שלרש"י זהו פירושו בדברי התו"כ, דאל"כ הול"ל כאילו הקריב קרבנותיו בביהמ"ק, דההקדמה „מעלין עליו כאילו ביהמ"ק קיים“ – אין קיום ביהמ"ק שייך ל„עליו“, לפעולתו.

(18) אבל אינו מוכרח שכן הוא בכל שינויים הנ"ל, כי י"ל שרש"י מביא דברי רבי אורדמיס אף שאי"ז לשונו (כמדובר כמ"פ*). אבל גם עפ"י צריך ביאור מהו מכריח ביאור ושינויים בזה?

(* ראה לקוטי ח"ד ע' 46 הערה 12 בשוה"ג. ועוד.)

(19) שפ"ח כאן בשם הנח"י.
(20) בשפ"ח: ויע"מ מג"ל למדרש שתי דרשות מתיבה אחת. ונ"ל דחדא מתרצת לחברתה, עיי"ש תירוץ. ולפי פירושו נמצא, שדרשה אחת נלמדת מ„תעזוב“ שפ" קדושים, והב' – מ„תעזוב“ שבפרשתנו, והרב רצה לכתוב שתי הדרשות בפעם אחת ולפיכך המתין לכאן.
אבל: א) כמדובר כמ"פ – אי"ז דרך רש"י (ודרך פשוט²¹) להמתין בהבנת הכתוב עד לפרשה שני! ב) מפשטות לשון רש"י לא משמע שב' דרשות הן, כי אם ש„אין לך לסייע“ הוא השלילה של מ"ש לפני²², „הנח לפניהם כו“.

ומש"כ במשכיל לדוד כאן, הרי (נוסף על קושיא הב' הנ"ל) אינו (ואפילו לא ברמז) בפרש"י. רש"י לא כותב: א) שפאה ניתנת גם בעמרים, ב) שאז צריך לחלק לפניהם, ואדרבה, הפכו משמע מפשטות לשון רש"י. וראה לקמן בפנים סעיף יב.

דעריבער לערנט רש"י אַז דאָס וואָס
 „חזר ושנה" איז „לעבור עליהם בשני
 לאוין". און ס'איז קיין קשיא ניט פאַר-
 וואָס האָט די תורה באַשטימט אַז מ'איז
 עובר „בשני לאוין" דוקא ביי די מצות
 און ניט ביי אַנדערע²⁵ – און ווי רש"י
 איז מפרש²⁶, „הרבה²⁷ מצות בתורה נאמרו
 ונכפלו כו' לחייב ולענוש על מנין לאוין
 שבהם" (און אין פשוטו של מקרא האָט
 קיין אָרט ניט צו פרעגן פאַרוואָס זיינען
 די מצות אויסגעטיילט אין דעם פון
 אַנדערע²⁸).

ו. דווקא נאָך דעם פירוש שטעלט זיך
 (בעיקר) די שאלה „מה ראה הכתוב
 ליתנם באמצע הרגלים" – און די קשיא
 האָט אַן אָרט דוקא ווען די „אמצע הרג-
 לים" איז באופן פון „פסח ועצרת מכאן
 ור"ה ויוהכ"פ וחג מכאן". והביאור:

ווען די אזהרה פון „ובקוצרכם וגו'"
 וואָלט געמיינט אַ נייעם ציווי אויף פאה
 ולקט, וואָלט מען געקענט מסביר זיין
 כנ"ל, אַז דער פסוק שטעלט דאָ די
 מצות פון פאה ולקט כשם ובהמשך וואָס
 ער זאָגט די אַנדערע ציווים בשייכות
 צו קצירת התבואה. וויבאלד ס'איז אַ
 ציווי ולא חדש שטעלט עס דער פסוק
 דאָ, כדי מ'זאָל ניט מיינען אַז מיט
 די אויבנדערמאָנטע דאָ מצוות וואָס
 זיינען פאַרבונדן מיט קצירת התבואה
 ענדיקן זיך די מצוות ביים קציר (ובמילא
 קען ער שוין ענדיקן שניידן און נעמען
 די גאַנצע תבואה פאַר זיך – ע"ד פי'

קצירה והבאתם את עומר גו'" דערנאָך
 שטייט דער אַנזאָג פון „מנחה חדתה"²¹
 וואָס מ'ברענגט בחג השבועות מן החדש
 פון חטים, און בהמשך לזה זאָגט אַן די
 תורה נאָך מצות וואָס זיינען פאַרבונדן
 מיט קצירת התבואה.

רש"י בפירושו באַוואָרנט (בעיקר)
 פאַרוואָס די תורה איז מזהיר אויף די
 מצות פון לקט ופאה אַ צווייטן מאָל (נאָך
 דעם ציווי אין פ' קדושים, און ווי דער
 אבן עזרא איז מדגיש: „וטעם להזכיר
 וכו' פעם שנית")? און איז מפרש: „חזר
 ושנה לעבור עליהם וכו'".

[און מהאי טעמא גופא איז מובן דאָס
 וואָס רש"י לערנט ניט ווי דער אבן
 עזרא „הזהיר שלא תשכח מה שצויתך
 לעשות כו'":

אין פ' קדושים צוזאַמען מיטן ציווי
 אויף פאה און לקט שטייט אין פסוק²²
 „וכרמך לא תעולל ופרט כרמך לא
 תלקט" – ובמילא אויב די תורה דאַרף
 אַנזאָגן נאָכאַמאָל די מצות בנוגע אַן עני
 כדי שלא תשכח, האָט די תורה אויך
 געדאַרפט²³ איבערחזרן דעם ציווי פון
 „כרמך לא תעולל ופרט וגו'"²⁴.

איז פון דעם מוכח אַז מ'האָט ניט מורא
 פאַר שכחה (וכיו"ב) ביי די מצות – און
 ווי מ'זעט ביי רוב המצות, אַז די תורה
 באַוואָרנט ניט אַ צווייטן מאָל (אפילו ניט
 אַלעמאָל ווען עס קומט זייער זמן), אַז
 מ'זאָל זיי ניט פאַרגעסן צו מקיים זיין.

(25) ולהעיר שבנוגע לעוללות נאמר עוה"פ בפ' תצא (כד, כא), משא"כ בפרט.

(26) תשא לד, כג.

(27) ואינו אומר „רוב מצות".

(28) אבל י"ל שמוסבר הוא ע"פ מש"כ בהמשך פירושו – השינוי והחידוש שבהם לגבי שאר מצות. ראה לקמן בפנים.

(21) כג, טז.

(22) יט, יו"ד.

(23) להעיר מכלי יקר כאן: ובוה מיושב מה

שלא הזכיר פרט כרמך כו'.

(24) דרך אגב דפאה ולקט – את"ל דלקיטת הכרם הוא לאחרי חגה"ס (ראה לקמן סעיף ט והערה 47).

אריין די אזהרה (לעבור בשני לאוין) בנוגע צו „פאה ולקט“.

ז. אויף דעם קומט דער תירוץ „ללמדך שכל הנותן לקט שכחה ופאה לעני כראוי מעלין עליו כאילו בנה ביהמ"ק והקריב עליו קרבנותיו בתוכו“.

די הסברה פון דעם:

די שייכות און פארגלייך פון מתנות עניים צו הקרבת קרבנות איז מובן³³: כשם ווי קרבנות הייבן זיך אָן פון „אדם כי יקריב מכם ולא מן הגזל“³⁴ ער איז מקריב און גיט אָוועק פון זיינע צום (מזבח וכהן – לויט דעם ציווי פון דעם) אויבערשטן, עד"ז איז אויך באַ מתנות עניים וואָס ער איז מקיים דעם ציווי ה' צו געבן (פון זיין תבואה צו די עניים – ער גיט אָפּ) פון זיינע נכסים צו (די עניים לויט דעם ציווי פון) דעם אויבערשטן.

און אע"פּ אַז דאָס איז באַ יעדער נתינת צדקה לעניים – איז עס אָבער ביי די מתנות לקט שכחה ופאה ביתר שאת ובאופן מיוחד:

ביי סתם צדקה³⁵ קען געמאָלט זיין אַז דאָס געלט וואָס ער גיט האָט ער פאַר-דינט בלי יגיעה (דורך אַ לייכטן מסחר אָדער ירושה, מציאה וכיו"ב); ס'איז נאָר וואָס וויבאַלד אַז מיט דעם איז „יכול

אנדערע מפרשים בס"א, נאָר „ובקוצרכם את קציר ארצכם“ זיינען דאָ נאָר מצוות וואָס מ'דאַרף טאָן איידער מ'קען נעמען און הנאה האָבן דערפון – „לא תכלה פאת שדך כו' ולקט קצירך לא תלקט“.

וויבאַלד אָבער אַז די אזהרה איז נאָר „לעבור עליהם בשני לאוין“²⁹, איז עס נאָר מתאים צו שטייען דאָ (און ניט בפרשה הדומה בתוכנה להפרשה שנאמר בה בפעם הא') אויב דאָס האָט אַ שייכות צום תוכן פון דער פרשה. (וואָרום מ'דאַרף דאָך דאָס ניט באַוואַרענען דאָ, היות מ'זוייס שוין די מצוה פון פריער, כנ"ל) –

אָבער בנדו"ד שטייט דער פסוק צווישן ענינים וואָס (עיקר) תוכנם איז (ניט אַזוי-פיל די מצות שבקצירה, נאָר) מצות הקר-בנות³⁰ (פון די רגלים)³¹ – והא ראי': „פסח ועצרת מכאן ור"ה ויוהכ"פ (וחג) מכאן“ (וואָס ר"ה ויוהכ"פ האָט ניט קיין שייכות צו (קצירת) תבואה), ומזה מ-ש מע, אַז די גאַנצע פרשה איז עיקרה קרבנות המועדות³². טאָ ווי פאַסט דאָ

(29) ואולי י"ל לאידך גיסא – שבאם ה' זה פעם הא' שנאמר ה' קשה עוד יותר „מה ראה כו“, דאין כאן מקומו. אלא שמתחלה מבאר רש"י העיקר – מה ש„חזר ושנה“, שהוא כדי „לעבור עליהם בשני לאוין“, ואח"כ ממשיך דגם לפ"ז עדיין ישנה הקושיא „מה ראה הכתוב כו“.

(30) היינו, דנוסף לזה שאין המדובר כאן במצות שבקציר (כ"א ע"ד המועדות), הנה בענין הרגלים גופא, אין הכתוב בא לומר זמנו המיוחד בהתאם לתבואת הארץ (אביב, קציר ואסיף) כ"א מצות הקרבנות שברגלים, כדמוכח מזה שר"ה ויוהכ"פ מכאן, כפנים והערה³².

(31) להעיר מרמב"ן פירשתו כג, ב. וראה רש"י כג, ח. שם, כה.

(32) וכדמוכח גם מזה שכאן לא תיאר הכתוב הרגלים (וזמנם) ביחס לתבואת הארץ כמו בפ' משפטים כג, טו (וברש"י), טז [ובפרט ששם (אף שזהו פעם הא' שנצטוו עליהם, אעפ"כ) נזכרו

(חגה"ש וחגה"ס) רק בשם „חג הקציר גו' חג האסיף“ (ולהעיר מרמב"ן שם, טז) ובפ' תשא לד, יח ובפרש"י (וראה שם, כא ובפרש"י), שם, כב.

ובפרשתנו רק בנוגע לחגה"ס מתאר זמנו „באספכם גו“ (כג, לט), וגם זה לא בתחלת

הפרשה כשמפרש זמנו.

(33) וראה גו"א כאן.

(34) פרש"י ויקרא א, ב.

(35) ראה גו"א שם באופן אחר.

לקנות חיי נפשו", קומט אויס אַז ער גיט אַוועק „חיי נפשו”³⁶.

משא"כ די תבואה וואָס ער גיט אָפּ אַלס פאה ולקט כו' איז דאָס אַ זאָך וואָס עס קומט דורך זיין יגיעה אין חרישה זריעה וכו' און דערנאָך די קצירה, „בזיעת אפיך תאכל לחם”³⁷.

וואָס דערפאַר איז די דרשה פון רבי אורדרימס בתו"כ „מעלין עליו כאילו ביהמ"ק קיים והוא מקריב קרבנותיו לתו"כ" שייך בעיקר ביי לקט שכחה ופיאה ומעשר עני און ניט ביי צדקה סתם.

רש"י טייטש דאָס אָפּ בהדגשה נוספת, אַז די יגיעה אין דער תבואת הארץ וואָס ער גיט אַוועק צום עני – (און דאָס נאָך איידער ער נעמט די תבואה צו זיך און דאָן גיט ער פון איר תרומה, מעשר וכו' און נאָכדעם איז ער נהנה (פונעם לחם וכו' וואָס ער קריגט) פון זיין תבואה) – איז דאָס (ניט נאָר ווי ער וואָלט מקריב געווען קרבנות, נאָר אויך) „כאילו בנה בית המקדש” – בדוגמת העבודה והיגיעה אין בנין ביהמ"ק, וואָס קומט איידער ער איז מקריב קרבנותיו דאָרט.

ח. אין דעם פאַרגלייך – מעלין עליו כאילו ביהמ"ק קיים, אַדער בנה ביהמ"ק, און „הקריב קרבנותיו” – זיינען דאָ צוויי ענינים:

(א) דער אַוועק נעמען פון זיך – מצד הציווי פון דעם אויבערשטן אַ זאָך וואָס „יכול לקנות חיי נפשו” און נאָכמער – אַ זאָך וואָס ער קריגט עס דורך יגיעה מיט זיין חיות וכחות נפשו;

(ב) דער געבן (מצד הציווי פון דעם אויבערשטן), די זאָך ווערט געגעבן צו אַן ענין³⁸.

די נפק"מ צווישן די צוויי: אויב דער עיקר הדגשה איז דער יוקר הענין וואָס ער נעמט אַוועק פון זיך אַ זאָך וואָס איז געבונדן מיט חיות נפשו – איז ניט (אַזויפיל) נוגע אין וועלכן אופן דאָס קומט אָן צום עני.

אויב אָבער דער עיקר הדגשה איז אין דעם געבן – דעמאָלט איז נוגע דער אופן, די שלימות הנתינה.

און דאָס איז דער חילוק צווישן דעם לשון פון רבי אורדרימס ווי ער שטייט אין תו"כ און ווי ער ווערט געבראַכט אין פירוש רש"י: אין תו"כ איז דער חידוש והשוואה הנ"ל (פון לקט כו' צו קרבנות) אין דעם וואָס ער איז „מוציא” די תבואה פון זיין שדה כו'³⁹, דעריבער איז ער מוסיף אויך שכחה און מעשר עני, וואָס זיינען לגמרי גלייך צו לקט ופאה אין דעם, וואָס ער איז מוציא פון זיין רשות די תבואה, וואָס קומט דורך יגיעת כפיו;

(38) ואולי י"ל דתלוי בהטעמים דמזות פאה כו' (ומתנות עניים): לטעם החינוך (מצוה רטז) „כי השיית רצה להיות עמו אשר בחר מעוטין בכל מדה טובה ויקרה ושיהי' להם נפש ברכה ורוח נדיבה. . . כי מתוך הפעולות תתפעל הנפש כו'” – עיקר הענין הוא זה שמוציא מרשותו (ודבר שבא ע"י יגיע כפיו), שעי"ז מתפעל נפש האדם. ולטעם המו"מ (ח"ג פל"ט) „כחמלת העניים והדלים לעזור להאבינים במינים חלוקים” – עיקר ההדגשה הוא בהנתינה להעני כראוי. אבל י"ל דגם בחינוך עיקר המדה טובה הוא זה שנותן לנצרכים – ע"ש בהמשך לשונו „כי בהותיר האדם חלק א' כו' שיהנו בו הצריכים תראה בנפשו שובע ורצון כו'” וראה ספר מעיל צדקה סי' אלף תלג.

(39) להעיר מקרבן אהרן לתו"כ פרשתנו כאן: והטעם בזה כרוך הוא כיון דזה וזה עיקר העבודה הוא נדבת לבו לתת מממונו לעבודת האל יתברך אשר צוהו. וראה הסברת הגוי"א כאן.

(36) ראה תניא פל"ז (מת, ס"ב).

(37) בראשית ג, יט ובפרש"י, שם, יח.

וואָס ער קלייבט אויס (וואָס זיינען קרוֹ-
בים וכיו"ב).

ומהאי טעמא איז אויך מער מתאים
דער פאָרגלייך פון „כאילו בנה בית
המקדש“ (ניט נאָר „ביהמ"ק קיים“),
וואָרום דער בנין איז דורך אַ יגיעה וואָס
איר תכלית איז די הנאה פון יעדן אידן
און פון אַלע אידן, פון כלל ישראל –
ניט נאָר „כאילו“.. הוא מקריב קרבנותיו
לתוכו” – פאָר זיך.

ט. עס ווערט אָבער די שאלה: די אַלע
פרטים אין לקט שכחה ופאה איז דוגמתם
דאָ אויך באַ עוללות ופרט כרמך וואָס די
תורה האָט אויף זיי אָנגעזאָגט צוזאָמען
מיט די ציוויים אויף פאה ולקט צום
ערשטן מאָל – פאָרוואָס איז ר' אורדמיס
ניט מוסיף אויך עוללות און פרט. און
כאָטש זיי שטייען ניט אין פסוק דאָ –
איז ער דאָך מוסיף שכחה, הגם זי ווערט
ניט דערמאָנט אין פסוק?⁴³

דעריבער ברענגט רש"י אין דער קשיא
די גירסא פון רבי אורדמיס „ר"ה
ויוהכ"פ חג מכאן” – צו מדגיש זיין,
אַז דאָ רעדט זיך וועגן דער צייט פון
קודם החג – פאָר דעם זמן פון „באספכם
את תבואת הארץ“⁴⁴ (בחג הסוכות). און
דערפאָר איז דאָ מתאים צו דערמאָנען
נאָר שכחה וואָס זי איז שייך אינעם זמן

משא"כ רש"י, וואָס איז מדגיש דאָס
וואָס „נותן .. לעניו“⁴⁰ כראו", איז ער
מוסיף נאָר שכחה, היות אַז נאָר שכחה
איז בדומה צו לקט ופאה אין דעם וואָס
די נתינה איז באופן הראוי – דהיינו:

די אַלע דריי מצות (לקט שכחה און
פאה) זיינען גלייך אין דעם וואָס (ניט
נאָר גיט ער אַוועק זאַכן וואָס זיינען
פאָרבונדן מיט חיות נפשו, נאָר) די נתינה
איז אין אַ שלימות'דיקן אופן, דער נותן
האָט ניט דערביי (אפילו) קיין טובת
הנאה,⁴¹ „נותן .. כראוי“ ע"י וואָס ער
גיט עס לעבדו ולאמתו אָדער צו עניים
וואָס זיינען אים נאָענט וכיו"ב.

רש"י איז אָבער משמט מעשר עני,
היות אַז אין דעם האָט דער נותן אַ טובת
הנאה,⁴² – ער קען דאָס געבן צו די עניים

40 להעיר מכלי יקר כאן: „אבל לפירש"י קשה
מה ענין קרבנות למנות עניים וכפי הנראה יש
קצת דמיון ביניהם כי גם הקרבנות רובן נאכלין
לכהנים דרך צדקה“.

41 חולין קלא, א. רמב"ם הל' מת"ע פ"א
ה"ח. ומובן בפשט"מ מפשטות לשון הכתוב בפ'
קדושים שם.

42 חולין שם. בחולין שם „מעשר עני המתחלק
בתוך ביתו יש בו טובת הנאה“ (וראה פרש"י שם,
ע"ב ד"ה יש בהן). משא"כ המתחלק בגורן (רמב"ם
שם פ"ו ה"י. תוד"ה מעשר עני חולין שם מספרי.
ועד"ז בנדרים פד, ב. ר"ן ותוס' הרא"ש שם).

אבל להעיר שרש"י לא הביא ספרי הנ"ל
בסתירת הכתובים בפ' ראה (יד, כח) ותבוא (כו,
יב), ובכ"י המקומות כתב „תן להם כדי שביעה
מכאן אמרו אין פוחתין לעני בגורן כו"ם. ובכל
אופן משמע דגם בגורן מחלקין אותו, ולא כלקט
שכחה ופאה שהעניים לוקחים לבד (בוזזים). ראה
רמב"ם שם ה"א. רש"י רע"ב ותו"ט פאה פ"ח
מ"ה. וראה משנה ראשונה שם.

43 (ובפרט דשכחה א) נאמר רק לקמן בפ' תצא
(כד, יט), ב) בפסוק שם מפורש „לגר וליתום
ולאלמנה יהי", משא"כ בעוללות ופרט אשר א)
כבר למדו ביחד עם פאה ולקט, ב) מצותה, „לעני
ולגר תעזוב אותם“ הנאמר בפאה ולקט.

ודוחק לומר שלכן לא הוצרך רש"י לפרטו,
כי מובן מאליהו שקאי על עוללות ופרט שנאמרו
ביחד עם פאה ולקט, משא"כ שכחה שהוצרך
לפרטו כיון שלא נאמר שם.

44 פרשתנו כג, ט.

* ולהעיר שלפי פ"י התוס' חולין שם ופ"י הבי'
בר"ן נדרים שם, הרי תחלה יש בו טובת הנאה,
דמחלקו בבית בימות הגשמים והנותן ממנו בימות
החמה מניחו בגורן.

פון קציר ארצכם⁴⁵, אָבער ניט⁴⁶ די מצות פון עוללות ופרט כרמך וואָס זײַער זמן איז בכלל שפעטער (בימי חג הסוכות)⁴⁷.

45 ועפ"ז מוכן גם מה שרש"י שינה מהסדר בקרא (ראה לעיל הערה 11)* כיון שמדבר בפעולת האדם בזמן קצירתם, לכן כותב סדרם בהווה וע"ד הרגיל, משא"כ בציווי הכתוב – כותב חיוב ודאי תחלה – פאה, ואח"כ החיוב שהוא רק לפעמים – באם נשרו, ולא יותר משתים – לקט כו' – ראה תוי"ט פאה פי"ד מ"ו.

46 אף שצריך להזכירם דרך אגב דפאה כו' (ראה הערה 24) – ה"ז בקרא כיון שהכוונה „שלא תשכח מה שציוויתך לעשות“, משא"כ בדברי ר' אוורדימס.

47 ראה פרש"י תבוא (כו, יב): שהרבה אילנות יש שנלקטין אחר הסוכות (והרי בשיטתו ופרש"י עסקינן). ובתורה כנס ב"ב (כה, א) „דבציר הוי בתשרי וכבר כלה הקיץ“.

אבל להעיר משלח (יג, כ) „והימים ימי בכורי ענבים – שהי' בתקופת תמוז (ראה רש"י דברים א, ב)*. ולכאורה כן משמע גם מהברכה בפ' בחוקותי (כו, ה) „השיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע“, שורע הוא „חצי תשרי ומרחשון וחצי כסלו“ (רש"י נח, ח, כב), ואם גם בציר הוא בתשרי מהי הברכה בזה?

ובחי' חת"ס לב"ב שם „מאי דמייתי תוס' מאמוראי דבב' דהוה בציר בתשרי וכבר כלה הקיץ אע"פ דבא"י קדים בציר טפ"ס כדכתיב במרגלים והימים ימי בכורי ענבים“.

ולפי' זה אולי י"ל שבתניבת „חג“ מוסיף רש"י ביאור והכרח רק ע"ז שלא העתיק מעשר עני, שהוא (בכלל) בזמן החג, כדלקמן בפנים.

און דאָס איז אויך מוסיף ביאור אין דעם וואָס רש"י (בריינגט די גירסא וועל-כע) איז משמיט „מעשר עני“, וואָרום אויך די נתינת מעשר עני פון תבואת הארץ איז ע"ד הרגיל צוזאמען מיט נתינת המעשרות פון „יקבך“ כו' – אין זמן האסיף⁴⁸ (אויך קומט דאָס לאחרי די אסיפת התבואה והפירות אין בית⁴⁹), וואָס דאָס איז בזמן החג⁵⁰, כנ"ל.

ויש לומר אַז אויך מצד דעם איז מעשר עני ניט לגמרי בדומה צו לקט שכחה ופאה (אין דעם וואָס „כל הנותן וכו' מעלין עליו כאילו בנה ביהמ"ק והקריב עליו קרבנותיו“): וויבאלד אַז די נתינה פון מעשר עני איז ניט יעדן יאָר (ווי לקט וכו'), נאָר איין מאָל אין דריי יאָר⁴⁸, דעריבער דריקט זיך אין דעם ניט אויס (אויף אַזויפיל) אַז ער גיט דערמיט אַוועק זיין חיות נפשו ווי ביי די אַנדערע דער-מאַנטע מצות.

ועד"ז בנוגע לכרם, וואָס איז ניט אַ (מזון) הכרח פון דעם מענשן, זאת ועוד – וואָס די טירחא, די נטיעה וכו' בכרם, איז ניט במשך זמן רב יעדן יאָר ווי באַ תבואת השדה.

י"ד. בהמשך לזה איז רש"י מפרש „תעזוב, הנח לפנייהם והם ילקטו ואין לך לטיע לאחד מהם“:

ביים ערשטן ציווי אויף די מצות (אין פ' קדושים), וואו עס שטייט „לעני ולגר תעזוב אותם“, דאָרף רש"י ניט מפרש זיין, ווייל עס איז מוכן בפשטות אַז די תורה קומט דאָרט זאָגן אין וואָס עס באַ-שטייען די מצות פון פאה ולקט כו': „לא

48 ראה ראה יד, כח ואילך. תבוא כו, יב ובפרש"י.

49 ראה לעיל הערה 42, וש"נ.

50 וראה פרש"י משפטים כג, טז. וראה פרש"י נח, כב.

* להעיר שעד"ז הוא גם ברמב"ם, שבטהמ"צ ומנין המצות מ"ע קב ואילך ובהמצות שבהכרתת להל' מתינ', כתב פאה לקט. ועד"ז סדרם בפנים ההלכות שם בפ"א מהל' מתינ', ופי' ואילך. משא"כ כשנפרטם ביחד פ"א ה"ז (ועד"ז בכ"מ בהמשך ההלכות) נקט „לקט שכחה ופאה“. ואכ"מ.

* ובפרש"י נח (ח, כב): קיץ הוא זמן לקיטת תאנים חנון שמיבישים אותן בשדות – דלא כמ"ש בתוסי' שם דאז הוי באילנות. וראה גם פרש"י ב"ב שם ד"ה וכנס.

** בספורנו שלח שם, „ולא היו הפירות כו' בשלימותם עדיין כו'“. אבל דוחק לומר ששלמותם (זמנם) הוא רק לאחרי ביג חדשים (אחרי חודש תשרי).

יא. א תלמיד ממולח קען אָבער נאָך אַלץ פּרעגן אויף דעם פירוש פון רבי אורדרימס, אַז „כל הנותן לקט שכחה ופאה כראוי מעלין עליו כאילו בנה ביהמ"ק כו"י:

אין וואָס באַשטייט פּאַרט די גרויסע מעלה פון דעם וואָס ער נעמט צו און גיט אַוועק אַ זאָך, ניט האָבנדיק קיין אייגענע טובת הנאה

[ובפרט אַז ע"ד הרגיל איז עס גאָר ניט אַזויפיל בכמות: איינער אָדער צוויי אַראַפּגעפּאַלענע שבליים פון לקט, די פּאַר פּאַרגעסענע זאַנגען, אָדער די שבליים בפאת השדה (וואָס אין פּסוק שטייט ניט קיין שיעור⁵², און מדאורייתא איז טאַקע ניטאַ קיין שיעור⁵³ — „אפי' הניח שיבולת אחת יצא ידי חובתו"⁵⁴, און אפי' מדרבנן איז עס אַ שיעור פון אחד מששים (כו"י).

איז אמת טאַקע, וויבאַלד דאָס קומט מיגיע כפיו איז ביי אים טייער אויך דער דבר מועט — לויט פירוש רש"י איז דאָך דער עיקר דער אַרנן הנתינה, „נותן לקט שכחה ופאה לעני כראוי" — טאַ]

מיט וואָס איז דאָס אַזא דבר גדול, ביז אַז „כאילו בנה ביהמ"ק והקריב עליו קרבנותיו בתוכו"?

אויף דעם ברענגט רש"י (אויך) דעם שם בעל המאמר, רבי אורדרימס:

חז"ל דערציילן אין ירושלמי⁵⁵, אַז יהו"ד דא איש הוצי האָט זיך באַהאַלטן דריי

52) וברש"י קדושים שם, ט כתב, שיניח פאה בסוף שדהו" אף שבכמה מצוות כתב שיעור, וכמו שתיכף לאח"ז בלקט כתב „שבליים הנושרים בשעת קצירה אחת או שתיים אבל כו"י.

53) ריש מ' פאה.

54) לשון הרמב"ם שם הט"ו.

55) שביעית פ"ח ה"ה. ובגדרים פ"א ה"א (אלא דשם לפנינו רבי אבא בר"י). ובבבלי גדרים (פא, א) הוא באו"א קצת, כבהערה 58.

תכלה פאת שדך גו' ולקט קצירך לא תלקט . . (נאָר) לעני ולגר תעזוב אותם", וואָס דער פירוש פון „תעזוב" איז פשוטו כמשמעו;

משא"כ בפרשתנו וואָס דאָ ווייס מען שוין דעם תוכן וואפון קיומן פון די מצות, אַז די פאה און לקט דאָרף מען איבער-לאַזן פאַר די עניים — און דאָס וואָס דער פּסוק זאָגט דאָ נאָכאַמאָל „ובקורכם גו' לא תכלה פאת שדך" איז בכדי מוסיף זיין אַז „כל הנותן לקט שכחה ופאה כראוי מעלין עליו כאילו בנה ביהמ"ק והקריב כו"י, וכנ"ל צו מדגיש זיין אַז די נתינה איז באופן הראוי ובשלימות, ביז אַז דער בעל השדה האָט אפילו ניט קיין טובת הנאה —

איז מובן אַז אויך די הוספה „לעני ולגר תעזוב אותם" (היות אַז אויך דער ענין ווייס מען שוין פון פ' קדושים), איז בכדי צו מוסיף זיין אין דעם פרט פון שלימות הנתנה (ובמילא — שלילת ההנאה) פון דעם נותן; און דערבער איז רש"י מפרש „תעזוב הנח לפנייהם והם ילקטו ואין לך לסייע לאחד מהם": ניט נאָר האָט ער ניט די טובת הנאה אויסקלייבן וועמען פון די עניים צו געבן, נאָר ער האָט אפילו ניט די הנאה צו מסייע זיין אינעם נעמען, זיי נעמען דאָס אינגאַנצן אַליין⁵¹.

51) ולשונו „ואין לך לסייע לאחד מהם" הוא הפי' של „הנח לפנייהם", שאין הכוונה שיניח לפנייהם, ע"ד „והנחת בשעריך" דמערש עני בראה שם (ראה לעיל הערה 42 ובמשנה ראשונה שם). וראה ירושלמי פאה רפ"ד „תעזוב, הנח לפנייהם תבואה בקשה כו"י. ועד"ז בתו"כ קדושים שם. ושם לפני"ז „הנח לפנייהם והם יבזבזו". וראה לקמן בפנים סעף יב.

ופשיטא שאין לדייק לשון רש"י „כל הנותן לקט שכחה ופאה לעני" ולומר שכוונתו שנותנו ביד, (וראה במשכיל לדוד כאן ד"ה תעזוב) — כמו שלשון המשנה שם ד, פאה ניתנת במחובר, אף שהכוונה „הנח לפנייהם".

זעלבער שטאַט), האָבן אַ דין קדימה לגבי די ענינים וואָס זיינען ווייטער פון אים.

איז לפי שיטתו מובן דער גרויסער חידוש וענין בנוד"ד, אַז „נותן לקט שכחה ופאה לעני כראוי מעלין עליו כאילו בנה ביהמ"ק והקריב כו" – וואָרום די הנהגה וואָס מאַנט זיך ביי לקט שכחה ופאה, ער זאָל ניט מקדים זיין די וואָס זיינען קרובים אליו (אַדער עניי עירו בכלל)⁶¹ פאַר אַנדערע, איז היפּך טבעו ווי עס דאַרף זיין ע"פ תורה, וכנ"ל.

יב. ע"פ הנ"ל יש לומר בזה „ענינים מופלאים" ע"ד ההלכה (וואָס מ'קען אַרויסנעמען פון רש"י):

דער רמב"ם פסק'נט⁶² אַז פאה (און אַזוי אויך לקט ושכחה) איז אַ לאו הניתק לעשה, און אויב אַז „עבר וקצר את כל השדה" און האָט ניט איבערגעלאָזט קיין פאה במחובר איז „לוקח מעט ממה שקצר כו' ונותנו לעניים שנתיתנו מצות עשה שנאמר לעני ולגר תעזוב אותם"⁶³.

אַבער ע"פ הנ"ל בפירוש רש"י בפשוטו של מקרא קומט אויס, אַז דאָס איז ניט קיין לאו הניתק לעשה⁶⁴, דער פסוק לעני גו' איז ניט קיין נייער חיוב מצוה וועל' כער איז מנתק דעם לאו דורך נותנו, עגבן דאָס לעני;

דער „לעני ולגר תעזוב אותם" וואָס שטייט אין פ' קדושים איז מתאָר דעם אופן פון קיום הלאו – „לא תכלה פאת שדך לקצור", דורך „לעני ולגר תעזוב

טעג אויף דערגיין „מניין שחיי עיר הזאת קודמין לחיי עיר אחרת אתא לגבי רבי יוסי כו" און רבי יוסי האָט גערופן זיין זון ר' אבירודימס⁵⁶ אַז ער זאָל אים זאָגן „הדין טעמא מניין שחיי העיר הזאת קודמין לחיי עיר אחרת א"ל תהיינה⁵⁷ הערים האלה תהיינה עיר ועיר ואח"כ ומגרשי' סביבותי"⁵⁸.

ולכאורה פאַרוואָס האָט רבי יוסי גע' דאַרפט רופן זיין זון אבירודימס און אים זאָגן אַז ער זאָל ענטפערן – פאַרוואָס האָט ר' יוסי אַליין ניט געזאָגט יהודאין דעם מקור הדין? ובפרט אַז ער (ר' יוסי) איז דער וואָס האָט געזאָגט דעם דין.

דערפון איז פאַרשטאַנדיק, אַז דער ענין איז געווען רבי אבירודימס לימוד מיוחד – (ע"ד ווי מ'זאָגט אויף ר' יהודא אַז כולי תנויי בנזיקין הוה⁵⁹, אויף ר' עקיבא – כלך לך אצל נגעים ואהלות⁶⁰ ועוד) – ער האָט זיך באַזונדערס „גע' קאַכט" אין דער הלכה פון „חיי העיר הזאת קודמין", און דערפאַר האָט ר' יוסי אים גערופן.

ד. ה. תנויי פון רבי אבירודימס איז אין דעם ענין, אַז ע"פ תורה איז די ענינים וואָס זיינען נעענטער צו אים (אפילו נאָר אַ קירוב וואָס מ'געפינט זיך אין דער

56 בבבלי שם „ורדימוס", ועד"ז בשבת קיח, ב. וכה"ב ביל"ש פרשתנו כאן.

57 יהושע כא, מ.

58 בבבלי: א) דאשכחי' ורדימוס ב"ר יוסי, ומעצמו אמר לו טעמא דאבא לא שרבי יוסי קרא לברי'. ב) שאלו הטעם דר"י דכביסתן קודמין לחיי אחרים. ג) הביא הרא"י מהכתוב (מטות לה, ג) „ומגרשיהם יהיו לבהמתם וגו'", שרואים דכביסה קרי ל' חיתם. וראה מראה הפנים ושירי הקרבן לירושלמי נדרים שם.

59 ברכות כ, א. א. וש"נ.

60 חגיגה יד, א. א. וש"נ.

61 ראה מעיל צדקה שם בסופו. ולהעיר ע"ד ההלכה מצפ"ע"נ הל' מת"ע פ"א ה"ח. ועוד.

62 הל' מת"ע פ"א ה"ב. סהמ"צ מ"ע כב' קכא. מל"ת רי, ריד.

63 לשון הרמב"ם שם ה"ב.

64 אבל ראה פנים ופיות לקדושים שם. משכיל

לדוד כאן.

בסגנון אחר: הנתינה „לעני ולגר“ בא לקט ופאה באופן פון „תעזוב אותם“, אַז זיי זאָלן אַליין נעמען און ער האָט ניט די טובת הנאה פון געבן, איז ניט אַ (זייט-קער און) נוספדיקער פרט אין מצות לקט שכחה ופאה⁷⁰, נאָר דאָס איז גדר המצוה: דער גדר המצוה איז ניט (נאָר) דער ענין פון „מוציא לקט שכחה ופאה“⁷¹ נאָר (אויך) דער „נותן (לקט שכחה ופאה) לעני כראוי“ – „לעני ולגר תעזוב אותם“.

יג. פון דעם נעמט מען אַרויס אויך די הוראה אין יינה של תורה פון פרשׂי – אויף וויפל עס איז נוגע אַז אַ קיום מצוה, אפילו אַ מצוה קלה, שבולת אחת פוטרת (כנ״ל סי״א), זאָל געטאָן ווערן מיט אַן אמת אָן קיין פנייות און הנאה.

און אויך, לאידך גיסא, אויף וויפל עס איז נוגע די אייגענע אתכפאי – כופה את יצרו ביז ווי באַ כּי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו גו' עזוב תעזוב עמו⁷², איז „מצוה בשונא כדי לכוף את יצרו“⁷³ – אויף אַזויפיל אַז דוקא מצד דעם וואָס ער איז מקיים די מצוה פון לקט כו' היפך ווי עס טראָגט אויס מצד טבע ע״פ תורה (אַז בצדקה סתם – גיט ער עניים הקרובים פריער⁷⁴), מצד דעם דוקא „מעלין עליו כאילו בנה ביהמ״ק והקריב עליו קרבנותיו בתוכו“;

און אַז מ'איז עוסק „לשנות מדותיו

אותם“⁶⁵; און דער צווייטער ציווי״ „לעני ולגר תעזוב אותם“ שבפרשתנו⁶⁸, אדרבה, נאָך מוסיף זיין אין דעם העדר ההנאה, כולל צו שולל זיין די הנאה פון נתינה⁶⁹.

(65) וכבימא לו, ב „תעזוב מעיקרא משמע“, ולדידי לא הוי לאו הניתק לעשה. וראה פרשׂי ותו״י שם.

(66) להעיר מתמורה (ו, א): שאני התם דאמר קרא תעזוב תעזוב יתירה. וראה תוד״ה אמר אב״י שם.

ולהעיר מהשקוט״ (גם בדעת הרמב״ם) – בס׳ לימודי ה' לימוד פה. שעה״מ הל' גירושין פ״ג הי״ט. ש״ת שואל ומשיב מהדורא שתיתיא סי׳ כו. מפרשים ליומא שם, ועוד. וראה הגסמו בהערה 68. ואכ״מ.

(67) בהכתב והקבלה כאן, הדכתוב דפ' קדושים לא תכלה פאת שדך לקצור יזהיר על חיוב לכתחילה שלא יגמור לקצור, והפסוק דפרשתנו „בקוצרך“ יזהיר על הדיעבד אם כבר קצר כל השדה דיתן מן הנקצר כו'.

אבל ראה ירושלמי רפ״ד דפאה שלמדין מהכתוב דפרשתנו שהפאה ניתנת במחזור (ראה פני משה שם), וכן הובא בפי״מ ובר״ש שם. וכן בריש הל' מת״ע הביא הרמב״ם הכתוב דפרשתנו לעצם המצוה דפאה, „אלא יניח מעט קמה“, ועד״ז בסהמ״צ מל״ת רי (ראה הוצאת העליר וקאפח), וכן במנין המצות בריש ספר היד לרוב הכת״י (ראה רמב״ם ס' המדע – ירושלים, תשכ״ד).

(68) ולהעיר דלפ״ז לא מצינו לפרשׂי הדין דפאה בעומרים באם עבר וקצר (וראה הערה שלפנ״ז). ולהעיר מצפע״נ הל' מת״ע רפ״א (ושם פ״ב ה״ד (לא, ב״ג)) דמשמע מירושלמי דחיוב פאה בעומרים הוא חיוב בפ״ע, ולא דנשאר עליו החיוב דקמה, ע״ש בארוכה בנוגע לאו הניתק לעשה, וחילוק הסוגיות דב״ק חולין תמורה ועוד. ואכ״מ.

(69) ועוד חידוש בפרשׂי פרשתנו (השייך להנ״ל) דחזר ושנה לעבור עליהם בשני לאויג, ולא מצאתי לע״ע לשאר פוסקים שס״ל כן. וע״פ הנ״ל בפנים יובן החידוש בזה, שהרי גם „תעזוב“ דפרשתנו אין הכוונה ע״י מעשה דנתינה

(* ולהעיר מכס״מ שם ה״ד לענין לקט: מפורש בתורה פרשת אמור.

כו' כ״א, הנהו לפנייהם כו״ כנ״ל, ומכיון שאין בו מעשה לא ניתק (ונשארו עליו) ב' הלאווין – ראה תוד״ה הנח חולין פא, א כסופו. וראה פנים יפות שם. ואכ״מ.

(70) כפשוטו לשון הרמב״ם שם ה״ח.
(71) ולהעיר מלשון הרמב״ם בסהמ״צ וכמנין המצות שם וכן בהכותרת להל' מת״ע „להניח פאה“, להניח לקט כו״, ולא כתב „לעני“. משא״כ במל״ת רי ואילך. וראה לשונו ריש הל' מת״ע.

(72) משפטים כג, ה.

(73) ב״מ לב, ב.

(74) ש״ע י״ד סרנ״א ס״ג.

הטבעיים, ביז „לשנות טבעי” מדותיו⁷⁵, נעשה לפניך . . כמצות רצונך” – אין ווערט פון⁷⁶ „מעלין עליו כאילו” – דעם ביהמ”ק השלישי שיבנה במהרה דער בנין בית המקדש כפשוטו, „ושם בימינו ממש.

(משיחת מוצש”ק פ’ אמור תשל”ח)

(75) ראה לקו”ד ח”א נו, א ואילך. ונת’ בהתמים חו’ ג ע’ סו. ולהעיר מכש”ט סכ”ד, בשם רס”ג.

(76) ראה לקו”ד שם מאמר אדה”ז „כל ענין החסידות הוא לשנות טבעי” מדותיו” – והרי ביאת המשיח תלוי’ בהפצת המעינות (חסידות) חוצה.

